

“Ett nytt sätt att tänka på vad jag kan”

Erfarenheter och rekommendationer
av projektet “Gemensamt i rätt
riktning” finansierat av Europeiska
Socialfonden 2024 - 2026

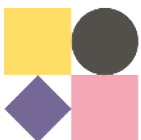

“Ett nytt sätt att tänka på vad jag kan”

Erfarenheter och rekommendationer
av projektet “Gemensamt i rätt
riktning” finansierat av Europeiska
Socialfonden 2024 - 2026

© Glokala Folkbildningsföreningen

Glokala
Folkhögskolan

Medfinansieras av
Europeiska unionen

Innehåll:

Förord	3
Sammanfattning	4
Bakgrund	5
Målgruppen	6
Lärdom: Olika verkligheter krockar	7
Lärdom: Behovet av flexibilitet	8
Lärdom: Deltagandepedagogik är nyckeln	9
Avslutande reflektioner	10

Förord

Framgångsfaktorer i projektet
Gemensamt i rätt riktning

Projektets styrka har varit förmågan att förena gemenskap med individuell anpassning. Pedagogiken har utgått från att individen utvecklas genom kollektivet. Gruppen har därmed inte enbart varit en organisatorisk form, utan en aktiv del av lärandet. Genom trygga relationer, gemensamma aktiviteter och erfarenhetsutbyte har deltagarna fått sammanhang, tillhörighet och motivation. Detta har varit särskilt betydelsefullt för deltagare som tidigare levt i social isolering eller haft negativa erfarenheter av utbildning.

En helhetssyn på deltagaren

En annan central styrka har varit Glokalas syn på deltagaren. Undervisningen har inte enbart utgått från deltagarnas formella kunskapsbehov, utan också från deras tidigare erfarenheter, kunskaper, intressen och förutsättningar. Det relationella arbetssättet har gjort det möjligt att uppmärksamma behov och styrkor som inte alltid har synliggjorts i tidigare sammanhang.

Deltagarinflytande

Projektet har också präglats av ett tydligt deltagarinflytande. Deltagarnas kunskaper, erfarenheter och önskemål har tagits tillvara vid utformningen av innehåll och aktiviteter. Det har bidragit till att deltagarna inte enbart blivit mottagare av en insats, utan aktiva i sin egen förändringsprocess. Utvärderingen visar att upplevelsen av att bli lyssnad på och tagen på allvar har stärkt motivationen, uthålligheten och tilltron till den egna förmågan.

Konkret och sammanhållet lärande

Språkträningen har integrerats i olika aktiviteter och kombinerats med samhällsorientering, digital kompetens, skapande verksamhet, studiebesök, hälsofrämjande insatser och kontakter med föreningslivet. Deltagarna har fått använda sina kunskaper i meningsfulla och verklighetsnära sammanhang. Det har skapat fler vägar till lärande än traditionell klassrumsundervisning och gjort det möjligt att synliggöra även informella kunskaper och erfarenheter.

Resultat och beredskap för nästa steg

Deltagarna har kunnat bryta social isolering, blivit en del av en större gemenskap och i många fall förbättrat sitt fysiska och psykiska mående. De har fått använda svenska dagligen, stärkt sina kunskaper om samhället och formulerat egna mål genom kartläggningar och handlingsplaner. Projektets främsta resultat är därför inte enbart direkta övergångar till arbete eller studier, utan också att deltagarna har fått bättre förutsättningar och större beredskap att ta nästa steg.

Förutsättningarna för att lyckas handlar både om en kunnig och engagerad projektledning och ett nära samarbete med Malmö stads arbetsmarknadsavdelning. Projektet har erbjudit deltagarna en trygg fast punkt, språkutveckling och hälsofrämjande och normkritiska aktiviteter.

Malmö 20260831

Jenny Andersson

Rektor Glokala Folkhögskolan

Sammanfattning

Folkhögskolorna har bra förutsättningar att driva projekt som gör tydlig skillnad för grupper som står långt från arbetsmarknaden. Folkhögskolans pedagogik visar särskilt tydligt sin styrka i arbetet med målgrupper som möter stora och komplexa hinder på vägen mot arbetsmarknaden, det är en av slutsatserna av projektet "Gemensamt i rätt riktning".

I denna rapport vill Glokala folkhögskolan dela med sig av erfarenheter och ge rekommendationer till folkhögskolor som är intresserade att skapa mer hållbara vägar mot inkludering, studier och arbete.

Bakgrunden till projektet "Gemensamt i rätt riktning" är att Malmö har den högsta andelen individer som varken arbetar eller studerar (IVAS) i Sverige. Enligt Malmö stads arbetsmarknadsavdelning utgör dessutom många av de kvinnor med utrikes bakgrund som varken arbetar eller studerar en specifikt utsatt grupp där flertalet idag har det svårt att få och/eller behålla en anställning på arbetsmarknaden. Det finns därför behov av fler insatser med fokus på arbets- och studieförberedande insatser som kan underlätta kvinnornas stegvisa förflyttning mot arbete och studier.

Projektet omfattade cirka 120 kvinnor som uppbar ekonomiskt bistånd och som rekryterades från Malmö stads arbetsmarknadsavdelning. Varje deltagare medverkade i projektet under en sexmånadersperiod.

Målet för projektet var att de medverkande kvinnorna ska ha gjort en stegvis förflyttning närmare arbete eller studier.

Utgångspunkten har varit att denna typ av progression sällan sker genom en enskild insats, utan kräver ett sammanhållet och långsiktigt stöd som tar hänsyn till kvinnornas olika livssituationer, erfarenheter och förutsättningar.

För att insatserna ska kunna bidra till en gradvis förflyttning har projektet därför omfattat en helhet av individuellt anpassade aktiviteter som svarar mot de mångskiftande behov som finns i målgruppen. Det handlar bland annat om kartläggning och handlingsplaner, språkträning, hälsostärkande insatser samt andra studie- och arbetslivsförberedande aktiviteter. Stort fokus har legat på en deltagarstyrd planering och kreativt skapande har varit en röd tråd genom projektet.

Därutöver har projektet omfattat nätverksinsatser med föreningslivet för att stärka kvinnornas sociala sammanhang.

En förväntad långsiktig effekt av projektet är att ett samarbete etableras mellan Glokala Folkhögskolan och Malmö stads arbetsmarknadsavdelning kring målgruppen kvinnor. En ytterligare effekt är att Glokala Folkhögskolan och andra folkhögskolor i landet, utifrån projektets lärdomar och erfarenheter, ska ha fått en ökad kunskap att förstå målgruppen kvinnors samlade förutsättningar och behov, därav denna rapport.

Vi hoppas att våra erfarenheter och rekommendationer ska hjälpa andra folkhögskolor som vill arbeta med och stödja målgruppen utrikesfödda kvinnor som varken arbetar eller studerar.

Glokala Folkhögskolan

Glokala folkhögskolan startade 2005 och har sedan dess varit en central folkbildningsaktör i Malmö.

Folkhögskolan grundades med en vision om att främja ett jämlikt och inkluderande samhälle. Glokala arbetar för att stärka demokratin och ge människor verktyg för att påverka sina egna liv och samhället de lever i.

Genom ett brett utbud av kurser och projekt fokuserar Glokala på att möta de utmaningar som finns i Malmö. Glokala står för social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet. Med en stark förankring i lokalsamhället och genom samarbeten med olika aktörer är Glokala folkhögskolan en positiv drivkraft för samhällets utveckling.

Glokala folkhögskolan ska verka för ett jämlikt Malmö och vara en aktiv aktör för en positiv förändring i samhället. Vi skapar social förändring genom att folkbilda. Vi lär oss samhällsengagemang av varandra.

Projektet Gemensamt i rätt riktning

Projektet "Gemensamt i rätt riktning" har drivits med Glokala folkhögskolan som projektägare under perioden 2024 - 2026. Samverkanspart har varit Malmö stads arbetsmarknadsavdelning.

Skåne präglas av hög arbetslöshet jämfört med riket och utgör även ett av de tre län i landet som har högst andelar individer som varken arbetar eller studerar. Samtidigt har Malmö den högsta andelen av individer som varken arbetar eller studerar i Sverige. Gruppen av individer som varken arbetar eller studerar i Malmö består, i likhet med i riket i övrigt, av en högre andel utrikes födda och i synnerhet kvinnor varav många befunnit sig i gruppen under en längre tid.

Att många utrikesfödda kvinnor i Malmö varken arbetar eller studerar får långtgående effekter både för kvinnorna själva, för samhället i stort och för Malmö som stad. De undersökningar som gjorts av bland annat Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) visar att investeringar i insatser som i förlängningen leder till arbete för utrikesfödda kvinnor ger betydligt mer tillbaka till samhället i form av ökade skatteintäkter och minskade utgifter för försörjningsstöd, jämfört med vad det kostar.

Erfarenheterna visar att det finns ett stort behov av liknande projekt drivna av folkhögskolor. Ett behov som förväntas öka i och med det nya aktivitetskravet i socialtjänstlagen.

Målet med projektet har varit att genom folkhögskolans beprövade metoder, holistiska pedagogik och inkluderande förhållningssätt stödja deltagarna att göra en stegförflyttning närmare arbete och/eller utbildning.

Företrädare för projektet från Malmö stads Arbetsmarknadsavdelning understryker att det finns ett betydande behov av insatser, i synnerhet för de kvinnor i Malmö, ofta med utomeuropeisk bakgrund, som varken arbetar eller studerar:

"Arbetsmarknadsavdelningen har ett stort behov av anpassade insatser för de grupper som står längst ifrån arbetsmarknaden... ...för oss är det viktigt att projektet drivs av en folkhögskola som bygger insatserna på en tydlig pedagogik och studieinriktning".

Målgruppen

Målgruppen för projektet var kvinnor som varken arbetar eller studerar, har passerat grundskoleålder och är i särskilt behov av insatser. Minst 75 % av kvinnorna skulle vara födda utanför Europa. Kvinnorna skulle uppbära ekonomiskt bistånd och rekryterades av Malmö stads arbetsmarknadsavdelning, där de var inskrivna.

Planeringen byggde på att varje deltagande kvinna medverkade heltid i projektet under en sexmånadersperiod. Cirka 30-35 kvinnor medverkade i projektet varje programomgång.

Kvinnorna tillhör den grupp på cirka 20 procent av de individer som bor Malmö som varken arbetar eller studerar, en grupp på cirka 40 000 individer. I Sydsverige i sin helhet finns det, enligt ESF-rådets socioekonomiska analys, över 120 000 personer i åldern 20-64 år som varken arbetar eller studerar.

Under projektets gång har deltagarna intervjuats av en extern utvärderare. De olika rösterna från intervjuer ger en stark bild av betydelsen av projektet för individen. Alla deltagare i projektet genomförde en individuell kartläggning och en deltagare uttrycker:

"Jag har inte gjort en sån här kartläggning innan och den ger mig ett nytt sätt att tänka på vad jag kan."

Lärdom: Olika verkligheter krockar

Glokala Folkhögskolan var projektägare och deltagarna anvisades till folkhögskolan från Malmö stad. Att folkhögskolan inte ägde frågan om rekrytering av deltagare gav upphov till hinder som nya projekt behöver vara medvetna om. När urvalet av deltagare inte styrs av frivilligt sökande, utan anvisning som villkor för ekonomisk ersättning till deltagaren, ändras dynamiken i grunden.

En annan krock som uppstod under projektet var synen på vad en insats är. En tänkbar orsak är att offentlig sektor och civilsamhället i vissa fall har olika förståelse av vad en insats är. Här finns två synsätt, att insatsen består av arbetssätt och förhållningssätt, eller att insatsen består av aktiviteter. De olika synsätten har försvårat diskussioner om kvalitet, eftersom projektägarna och deras samverkanspartners ibland menat olika saker.

I arbetet med ansökan togs en gemensam målbild fram tillsammans med Malmö stads arbetsmarknadsavdelning. Denna skulle sedan tillämpas av de uppemot 100 arbetsmarknadssekreterare som skulle anvisa deltagare till projektet. Detta ledde till en oväntat nära, personlig och fruktsam kontakt med enskilda arbetsmarknadssekreterare, berättar projektledaren:

”Min erfarenhet av projektet är att det är viktigt att bygga tillit mellan folkhögskolan och den externa samarbetspartnern. Med olika logik/olika sätt att se på vad projektet ska syfta till så kan intressekonflikter och missförstånd uppstå mellan folkhögskolan och den externa samarbetsparten. Hur ska och kan ni skapa tillit för varandra med olika logik? Detta är något folkhögskolan behöver jobba aktivt med.”

Målgruppen är väldigt heterogen

När samarbetspartnern Malmö stad använde den bredaste definitionen “utlandsfödda kvinnor som varken arbetar eller studerar” var konsekvenserna stora. Gruppen kom att omfatta människor med inbördes vitt skilda förutsättningar och behov, från akademiker till personer som inte var alfabetiserade, med eller utan funktionsvariationer, olika hälsa både fysiskt och psykiskt. I realiteten har deltagare som ingår i gruppen “utlandsfödda kvinnor som varken arbetar eller studerar” olika förutsättningar och olika behov.

En viktig erfarenhet från projektledarna är att målgruppen “utrikesfödda som varken arbetar eller studerar” inte är en tillräckligt detaljerad definition. Vi rekommenderar att redan i planeringsstadiet kommunicera till samarbetspartner vilka som ingår i och vilka som inte ingår i målgruppen.

“Både deltagare och personal har lidit av att gruppen är alltför heterogen i det här projektet. Fundera innan på vad det finns för resurser att dela upp gruppen om deltagarna har alltför olika behov. Det är svårt att göra ett meningsfullt innehåll för en hel klass där några deltagare inte är alfabetiserade och andra har en universitetsexamen. Diskutera med den tilltänkta externa partnern redan i ansökningsprocessen om behovet av att kunna avgränsa grupper, för att skapa ett meningsfullt innehåll för alla deltagare.”

Lärdom: Behovet av flexibilitet

Glokala folkhögskolan arbetade löpande med lärandeutvärdering för att säkerställa att verksamheten låg i linje med projektets mål och för att utveckla projektets arbetsformer och styrning. Utvärderingen bidrog också till ökad förståelse för vilka insatser som gav resultat och hur nya arbetssätt kunde stödja kvinnor som varken arbetar eller studerar att ta steg mot arbete eller utbildning.

En faktor som påverkat både projektets praktiska genomförande och förutsättningar att bidra till nytta för samtliga deltagare är att de medverkande kvinnorna haft mycket varierande kunskaper i svenska. Denna spridning har påverkat såväl insatsernas utformning som projektets resultat eftersom projektets grundläggande pedagogik byggts på att arbeta med individen utifrån kollektivet.

Alla deltagare, oavsett tidigare kunskapsnivå, uttryckte intresse för att fördjupa sina kunskaper om det svenska samhället och förbättra sin svenska. Språkträning löpte som en röd tråd genom projektet och vi integrerade svenskundervisningen i andra aktiviteter så mycket som möjligt.

De medverkande kvinnorna i projektet gav uttryck för att de ser stora behov av projektets insatser, inte minst i relation till andra arbetsmarknads- och integrationsinsatser de medverkat i:

"Jag har stora behov av det projektet ger mig, det är lite mer anpassat tror jag för alla oss kvinnor som deltar. Mycket av det jag deltagit i tidigare har inte varit bra så för mig."

En viktig lärdom inför framtida projekt är att de bör utformas på ett vis så att deltagarna har någorlunda likartade svenskkunskaper. En mer sammanhållen språklig nivå i deltagargruppen skapar bättre förutsättningar för att planera och genomföra insatser, undervisning och andra aktiviteter på ett sätt som blir meningsfullt för samtliga deltagare. Det skulle också kunna minska risken för att vissa deltagare upplever innehållet som alltför svårt och andra det som alltför grundläggande.

En av projektmedarbetarna beskriver:

"Här görs passiv kunskap till aktiv kunskap. Ofta kan man förstå talad svenska utan att själv våga tala. Här tas ofta steget."

Minoritetsstress i relation till projektets deltagare

Minoritetsstress handlar om den stress som byggs upp hos personer som tillhör en minoritetsgrupp, till exempel på grund av diskriminering, mikroaggressioner eller att man ständigt behöver vara på sin vakt i olika sammanhang. Det handlar inte om enstaka händelser, utan om en stress som byggs på över tid och som kan påverka både måendet och förmågan att orka plugga, koncentrera sig och lita på myndigheter och skola.

Erfarenheterna från projektet visar att stöd till målgruppen behöver vara mer än bara studiestöd och kompetensutveckling; det behövs också ett relationellt arbete där man aktivt jobbar med tillit, trygghet och en känsla av gemenskap. Det har visat sig vara viktigt för att motverka de negativa effekter minoritetsstress kan ha på lärande och delaktighet. En konkret erfarenhet från projektet var vikten av tolk: det hade varit bra om projektet haft medel för det, eftersom det ibland var omöjligt för exempelvis kuratorn att vara tillgänglig för deltagaren utan ett gemensamt språk.

Lärdom: Deltagandepedagogik är nyckeln

Den radikala folkbildningen som bygger på att det är deltagarna själva som styr innehållet på folkhögskolan har varit nyckeln till att projektet varit meningsfullt för de deltagande kvinnorna. Efter den inledande fasen, som präglades av att skapa en känsla av sammanhang, bygga relationer och kartläggning, skiftade projektet fokus mot stegförflyttning. Vi fortsatte att kartlägga deltagarnas kunskaper och intressen, samtidigt som vi implementerade individuella handlingsplaner och uppföljningar för att tillgodose specifika behov och önskemål. Dessa insatser har varit både individuella och gruppbaserade.

Ett exempel är samarbetet med Alternativa Kuriren, där vi startade en cykelskola efter att ett stort antal deltagarna uttryckt intresse för att lära sig cykla.

För att främja gemenskap, bryta den sociala isoleringen samt tillgängliggöra staden har vi genomfört aktiviteter som besök på Malmö stadsbibliotek och Malmö museer samt utomhusaktiviteter med Växtväcket, där naturen används som ett klassrum. Dessa aktiviteter har också anpassats för att vara tillgängliga för deltagare med fysiska funktionsvariationer. För att stärka deltagarnas psykiska och fysiska hälsa har vi introducerat mindfulness och yoga.

För många deltagare har dessa aktiviteter varit uppskattade inslag i deras vardag, vilket framgår av citatet.

"Jag vet att jag inte mår bra, men jag tvingar mig varje morgon att gå upp och gå hit så jag kan må bra en liten stund."

Kreativ praktik

Under projektet mötte vi deltagare i fyra olika programomgångar. En röd tråd genom de fyra omgångarna har varit den kreativa praktiken. En yrkesverksam konstnär har en dag i veckan lett deltagarnas kreativa arbete. Den kreativa praktiken har varit viktig för att ta tillvara på deltagarens kunskaper, erfarenheter och perspektiv men också att deltagarna har haft medbestämmande och inflytande över insatserna.

Deltagarna har genom skapande utforskat sina egna förutsättningar, styrkor och inneboende resurser. Vi har tagit avstamp i kunskap som deltagarna bär på gemensamt och synliggjort det som inte alltid syns. Deltagarna har deltagit i workshops där de fördjupat sina kunskaper i teckning, textilt hantverk, silkscreentryck och kollage. I centrum för skapandet har stått utvecklandet av deltagarnas handlingskraft.

"Jag känner att vi har hittat likheter, tex när vi har arbetat med broderade ordspråk, vi har fått syn på hur mycket av våra hantverkstraditioner som är lika."

I slutet av varje programperiod har den kreativa praktiken avslutats med en slututställning med tillhörande vernissage. Konstverk som producerats under projektets gång lever nu vidare i skolans lokaler.

En av projektledarna berättar:

"Vi har haft mycket diskussioner, det är så många som har delat med sig av sitt liv. Samtalen om hantverkshistoria och arbetshistoria har gett så mycket glädje. Vi har tillsammans lärt oss om de gemensamma beröringspunkterna mellan olika hantverkstraditioner."

Avslutande reflektioner

Det organiserade civilsamhället i allmänhet och folkbildningen i synnerhet har en lång tradition av att möta samhällets utmaningar. Folkhögskolorna har en särskilt viktig roll när det gäller att nå människor som av olika skäl inte känner sig hemma i det traditionella utbildningssystemet eller som har begränsad tillit till, eller blandade erfarenheter av, myndigheter och offentliga institutioner.

Ur det perspektivet är Europeiska socialfonden (ESF) en viktig möjlighet. Genom ESF kan vi både utveckla vår egen verksamhet och bygga samverkan mellan kommuner och myndigheter, civilsamhälle, folkbildning och näringsliv. Vi är olika aktörer med olika uppdrag, mandat och förutsättningar – men just dessa olikheter innebär också olika styrkor. När de tas tillvara kan vi tillsammans bidra till det gemensamma målet: att stärka individens möjligheter att närma sig arbete, studier, egen försörjning och ökad delaktighet i samhället.

Detta har vi också sett konkret i Malmö. Genom ESF-projekten har folkhögskolan kunnat bidra med medarbetare, kompetens, pedagogiska metoder och befintliga verksamhetsmiljöer. Vi har kunnat skapa sammanhang där deltagarna får möjlighet att växa, hitta motivation och ta steg vidare mot studier eller arbete. Samtidigt har projekten gett oss möjlighet att utveckla nya metoder och fördjupa samarbetet med andra aktörer runt målgruppen.

Men erfarenheterna synliggör också en strukturell utmaning. Samverkan kring människor som befinner sig långt från arbete och studier är komplex. Folkhögskolan och civilsamhället har ofta en viktig roll nära individen, men äger inte alltid huvudansvaret för målgruppen, deltagarna, de långsiktiga resurserna eller de system som omger dem. Samtidigt som vi som projektägare bär ett omfattande ansvar för projektets ekonomi, administration, personal och resultat.

Det riskerar att skapa en obalans i samverkan. De olika parterna går in i projekten med mycket olika ekonomiska och organisatoriska förutsättningar. För en mindre folkhögskola eller civilsamhällesorganisation kan förseningar, administrativa krav, förändrade villkor eller glapp i finansieringen få betydligt större konsekvenser än för en kommun, myndighet eller annan större offentlig aktör. Detta blir särskilt tydligt när det är civilsamhällets aktörer som initierar projekt, formulerar ambitionen och samtidigt tar ett stort ansvar för genomförandet.

Detta är ju ingen ny fråga – vare sig för civilsamhället, folkbildningen, ESF eller våra offentliga samverkansparter. Men erfarenheten visar att den måste tas på fortsatt stort allvar.

Vi vill fortsätta bidra med det som folkhögskolan och folkbildningen är särskilt bra på: att möta människor där de befinner sig, bygga relationer och tillit, skapa inkluderande lärandemiljöer och stärka individens motivation, kunskap och handlingskraft. Vi vill också fortsätta utveckla samarbetet med kommuner, myndigheter, näringsliv och andra delar av civilsamhället. Vi är övertygade om att folkbildningen kan bidra med perspektiv, metoder och relationer som varken offentlig sektor eller näringsliv kan skapa på egen hand.

Men om civilsamhället ska vara en verklig part i arbetet med våra gemensamma samhällsutmaningar behöver detta också återspeglas i hur program och utlysningar utformas. Samverkan behöver bygga på mer jämlika villkor, där olika aktörers roller och förutsättningar erkänns från början. Organisering, finansiering, risk och ansvar behöver både delas och fördelas på ett sätt som gör det möjligt för olika sektorer att bidra utifrån sina respektive styrkor.

Nils Phillips,

Ordförande Glokala Folkbildningsföreningen

